

Hälsning

FRÅN FÖRSAMLINGSFAKULTETEN

NR 1, 2011

Kapten Cook och missionen

Bengt Häggglunds föredrag från bibelkonferensen, sid 5
Bibelskola Göteborg, dags att ansöka, sid 12

Lag och evangelium uppdaterat

En formulering som mötte mig när jag som student kom till Församlingsfakulteten var att vi finner den verkliga teologin i predikan och predikoförberedelsen, eftersom det är där vi har ett skarpt läge. Det är där det handlar om människors väl och ve, om liv och död. Innevarande år har vi tagit fasta på detta och lärarkåren ägnar sig därför åt en homiletisk bok som fördjupningsläsning.

En stor del av det teologiska arbetet handlar om att *förstå*. En teolog behöver förstå Bibelns budskap och har som uppgift att *förmedla* teologins innehåll så att andra förstår. I reformatorisk teologi har man ofta betonat förmågan att rätt kunna dela lag och evangelium.

Konsten att rätt dela mellan lag och evangelium finns beskrivet i många olika böcker. Den amerikanske teologen C.W.F. Walther (1811–1887) har t.o.m. skrivit en hel bok om just detta. Kanske kan man kort sammanfatta principen enligt följande: Det (ord) som lägger bördan på dig är lag och det (ord) som lyfter bördan av dig och lägger den på Kristus är evangelium. Så långt är allting väl. Samtidigt kan man snabbt lokalisera en rad problem av själavårdskaraktär som denna distinktion ändå kan ge. Denna ledare har dock ett annat ärende: är denna distinktion möjlig att upprätthålla och förmedla i vår tid med vår tids kultur?

I Leif Andersens tvåbandsverk om predikan *Teksten og tiden* lyfts denna problematik upp. Han relaterar problematiken till det klassiska teologiska ordparet ”skapelse och frälsning”. I vår tid synes många predikanter hamna i endera av två diken. Antingen uppehåller man sig på skapelseteologins område med förkunnelse om Guds goda vilja i skapelsen, eller så kretsar man kring synd och nåd, lag och evangelium. Medan de i det första diket tenderar att enbart ha ett inomvärldsligt fokus riskerar de i det andra diket att bara tala till redan omvända. De förra betonar ofta Guds godhet på så sätt att den riskerar att bli reducerbar till positivt tänkande,¹ de senare riskerar att inte ge någon mening åt nutidsmänniskan hur relevant budskapet än är, enligt Andersen.

Guds verk i och genom skapelsen, den allmänna uppenbarelsen liksom Guds herravälde i det *världsliga regementet* måste förkunnas. Hit hör inte bara lagen, vad vi ska och bör göra utan också vad Gud har gjort och gör. Guds handlande i det världsliga regementet är lika för alla, han låter sin sol gå upp över onda och goda. Guds verk i det *andliga regementet* handlar om Jesu person och verk, det kallas också för Guds egentliga verk. Guds verk i det andliga regementet har *återlösningen* som mål, Guds verk i det världsliga regementet har *glädjen* som mål. Andersen talar därför om en uppdatering av förkunnelsen, ja av Skriftförståelsen. I stället för ”lag och evangelium” talar han om ”skapelse – lag – evangelium”.

Andersens motivering till uppdateringen är intres-

sant. Han inleder med tre frågor 1) ”Vad händer om man i predikan förmanar den som inte vilar i nåden?” Förmodligen leder det till nederlag, förtvivlan och andlig trældom. 2) ”Vad händer om man predikar nåden för människor som inte vet vad synd är?” Det fostrar fariséer som inte får sitt andliga högmod avslöjat. 3) ”Vad händer om man predikar lagen för människor som inte vet vilka de själva är?” Denna tredje fråga är den minst bearbetade i den homiletiska litteraturen. Här bränner det till: Vår tids desorientering och upplösning av jaget (något som Andersen bearbetar ingående) skapar utmaningar, problem *och* möjligheter för den kristna förkunnelsen. Här finns det behov av skapelseteologi!

Målet med förkunnelsen har ibland framställts som att få människor avslöjade, befriade och förpliktade i nämnd ordning. Kanske behöver vi förtydliga att målet är att människor ska erfara sig älskade och avslöjade, älskade och frigjorda samt älskade och förpliktade.

När vi har kommit så här långt är det kanske läge att instämna med orden i ingressen: verklig teologi finner vi i predikan och predikoförberedelsen. En seriös homiletisk begrundan måste luta sig mot de andra teologiska disciplinerna. Samtidigt som den praktiska teologin och homiletiken utgör ett viktigt korrektiv för de andra ämnena. Man kan pröva olika teologiska bidrag mot förkunnelsens provosten. Om det som behandlas inte påverkar predikan är det kanske inte så viktigt?

Just skapelseteologin leder oss in i en rad frågor. Den har en koppling till förståelsen av Gamla testamentets relation till det Nya. Skapelseteologin är inte så ofta utlagd i Nya, snarare förutsatt. Uppgiften att predika, ofta kort, utmanar oss i fråga om centrum och periferi i den kristna tron. Den tidiga kyrkan sammanfattade sin tro i tre trosartiklar. Varför tenderar vi att fokusera på en av dem på bekostnad av de andra och varför är det så svårt att predika ”hela Guds vilja och plan” (Apg 20:27)?

Det teologiska arbetet får inte upphöra, stafettpipen ska föras vidare från generation till generation, från tid till tid.

Johannes Hellberg
rektor

Hälsning är utgiven av

Församlingsfakulteten

Södra vägen 61

412 54 Göteborg

Tel: 031-778 35 40

Fax: 031-778 35 48

E-post: info@ffg.se

Hemsida: www.ffg.se

Postgiro: 4 55 32-9

Ansvarig utgivare:

Johannes Hellberg

Redaktion:

Torbjörn Johansson (red.),

Jonatan Ådahl (tf.red.sekr.),

K Jakob Appell

Rune Imberg

¹ I inomvärldslig förkunnelse på skapelsens plan kommer ”evangelium” ofta att handla om vad vi människor bör göra med varandra, djuren och naturen på Guds uppdrag, t.ex. kan uppmaningen att ge grisarna drägliga levnadsvillkor kallas ”evangelium för grisar”, vilket i själva verket är lag för människor.

Ske Din vilja (Matt 6:10)

I syndafallet förstörde människan sitt välsignade tillträde till Gud. Fallet var så katastrofalt att mänskligheten gjorde sig till Guds fiender. Det är inte självklart att Gud är *för oss*, som nutidsmänniskor ofta tänker. I själva verket kan han välja bort gemenskap med oss. Och för syndens skull *måste* han det. Det är allas vårt dystra utgångsläge.

Trots detta byggdes tabernaklet och lite senare templet, på Guds initiativ. Herren önskade sig ett bo på jorden, mitt ibland sitt folk. Han ville vara med människor som gjort sig till hans fiender. Han *ville!*

Guds närvaro på jorden var inte okomplicerad. När Herrens härlighet gjorde entré i templet var närvaron så intensiv och helig att prästerna inte kunde utföra sin tjänst i templet (1 Kung 8:9f). Och när Gud talade kunde Guds röst vara så skrämmande att folket inte uthärdade det heliga gudsordet (2 Mos 20:19). Men Gud ville så gärna bo med sitt folk, mitt ibland dem. Han ville göra sin vilja känd. Han talade – när han kunde ha tigit. Utan hans ord hade människan fått gissa sig till vem Gud är och hur Gud är, famla i mörkret, tillbe en okänd Gud, göra tappra försök att blidka honom. Men han ville göra sin vilja känd. Ingen skulle behöva sväva i ovisshet. Han uppenbarar sig och det blir nertecknat – för att han *ville!*

I tabernaklet och templet inrättade Gud ordningen med offer, återigen ett Guds initiativ. Herren ville ha gemenskap med folket, vara försonad med fienden, och på basis av syndernas förlåtelse ge folket tillträde till honom. Återigen, Gud *ville* – utan någon som helst skyldighet. Att han *vill*, måste folket undrat. I deras (och vår) bönbok står det: ”Jag *får* gå in i ditt hus, *genom din stora nåd*. Jag *får* tillbe i din fruktan, vänd mot ditt heliga tempel” (Ps 5:8). Templet blev en plats för vördnad, tillbedjan, lovprisning: Att du *vill*, o store Gud! Att vi *får*, nådige Gud!

Den Gud vi läser om i GT, som *ville* bo hos sitt folk, som *ville* förlåta dem, som *ville* tala till dem, är också vår Gud. Det är förstås skillnad på det gamla och nya förbundet. Den helige Guden, som bodde i tempel gjorda av människors händer, har själv blivit människa. Jesus är *Gud med oss* (Matt 1:21). Han *ville* – när han kunde låtit bli. Och Kristus bar fram ett offer för synden som är giltigt för evigt. Han offrade sig själv (Hebr 7:27), för oss, medan vi var Guds fiender (Rom 5:10). *Så* älskade den väldige, evige, helige, Guden världen – utan skyldighet till det. Tänk att han *ville*.

Gud är densamme. På eget initiativ upprättar Kristus sin kyrka på jorden. *Han önskar sig* ett bo på jorden, mitt ibland sitt folk – som i gamla tider. ”Där

Foto: Cia Björk

två eller tre är samlade i mitt namn, där är jag *mitt ibland dem*” säger Jesus. (Matt 18:20) Hans närvaro kommer inte likna Guds fruktansvärda härlighet i templet – men inte desto mindre: Där Jesus är, där är Gud. Att han *vill!*

Och Gud låter fortfarande sin mäktiga röst ljuda. ”Den som lyssnar till er *lyssnar till mig*” sa Jesus till sina apostlar (Luk 10:16). Jesus *vill* tala till oss – när han kunde ha tigit. Rösten kommer inte vara så fruktansvärd som på Sinai – men inte desto mindre: Där Jesus talar, där talar Gud. Lovad vare du, Kristus!

Gud önskar förstås också en upprättad gemenskap med oss. Han ville vara försonad med fienden och ge tillträde till honom själv – livets källa. Om det bröd och det vin som vi tar emot i hans kyrka säger Jesus: ”Detta är min kropp, som blir utgiven för er. Detta är mitt blod, utgjutet för er, till syndernas förlåtelse.” Syftet? Jesus instiftar denna måltid för att göra sin kropp *ett* med min kropp, och hans blod *ett* med mitt blod. Kan det bli en mer fullständig gemenskap med Gud? Jag går från bordet ”i Herrens frid”. Att han *vill!*

Sett i detta frälsningshistoriska ljus blir allt mitt eget till intet. Alla mina förberedelser och ansträngningar inför Gud framstår i starkaste kontrast till detta enda: Han *vill!* Guds suveräna, goda och nådiga vilja strålar som en morgonstjärna för våra hjärtan när vi får nåd att se frälsningshistoriens storslagna skeende. Hänfödda får vi falla ned i tillbedjan och säga vårt amen: Ske Din vilja!

Jakob Appell
studierektor

Bibelkonferensen 2010

Kaffepaus

Anders Sjöberg

Bengt Hägglund

U ndertecknad har ombetts att dela med sig av reflexioner med anledning av den av Församlingsfakulteten anordnade bibelkonferensen den 19–20 november förra året. Det får då handla om fredagens begivenheter där fokus låg på reformatörernas bibelförståelse och forskningsvolymen ”Hermeneutica sacra” tillägnad professor emeritus Bengt Hägglund på dennes 90-årsdag.

Det skall med all tänkbar emfas framhävas att konferensen var en i positiv bemärkelse viktig milstolpe i Församlingsfakultetens historia.

För det första fick lekmän och lärda teologer, studenter och lärare, män och kvinnor med olika bakgrund och av olika åldrar, ta del av gedigen lärdom i det angelägna ämnet som heter bibeltolkning under den protestantiska reformationen. De lärda föredragen med axplock från den teologiskt tunga forskningsvolymen kopplades på en inledande, mer lättillgänglig bibelförklaring av det uppbyggliga slaget presenterad av Anders Sjöberg, författare och ordförande i Svenska Evangeliska Alliansen. Bibelkonferensens upplägg och den ”brokiga” åhörarskara den samlade, illustrerar att forskning med respekt för Bibelns auktoritet, god förkunnelse och gemenskap mellan kristna av olika bakgrund på ett gott sätt kan gestalta hur Kristi kropp lever och frodas här på jorden.

De många vittnesbörden under fredagsaftonens festmåltid rörande Bengt Hägglunds betydelse för teologisk forskning och det personliga planet erinrade om hur en professor i teologi kan vara en god förebild för kollegor och elever: Kunskap med respekt för

Bibelns auktoritet, noggrant och uthålligt arbete, ett kreativt självständigt tänkande präglat av integritet gentemot trender som inte bygger på fakta utan på tidsandan, samt handledarens kärleksfulla omsorg om sina studenter hör till det som präglat Bengt Hägglunds många år som akademisk lärare. Både lärare och studenter på FFG har anledning att se sig kallade att bygga vidare på den goda akademiska tradition som Bengt Hägglund representerar.

Själva forskningsvolymen, utgiven på anrika de Gruyters förlag, och åtskilligt som hade med denna att göra – lektor Torbjörn Johanssons insatser som författare och medredaktör, omständigheten att Församlingsfakulteten fick anordna överlämnandet till jubilarerna och de positiva ord som Bengt Hägglund riktade till fakulteten – vittnar om att FFG nu är en erkänd institution i den teologiska världen.

Sist men inte minst skall det framhållas att bibelkonferensen var en frukt av ett långsiktigt, uthålligt och gediget arbete och engagemang, där anställda, studenter, vänner och understödjare av fakulteten alla haft en roll att spela. Det skall då påpekas att konferenser av detta slag utgör arbetstoppar i sammanhanget som inte vore möjliga utan en mycket nitisk och lojal medarbetarskara.

Sammantaget var bibelkonferensen en synnerligen positiv upplevelse. Den hör till de många inslag i fakultetens verksamhet som gör det till en stor glädje för oss i styrelsen att engagera oss i institutionens verksamhet.

Patrik Toräng
Styrelseledamot

Både lärare och studenter på FFG har anledning att se sig kallade att bygga vidare på den goda akademiska tradition som Bengt Hägglund representerar.

Kunskap och tro inför Skriftens ord

Föredrag av Bengt Hägglund, hållet vid Församlingsfakultetens bibelkonferens i Göteborg 19/11 2010

Den fråga, som ligger i rubriken, var lätt att besvara i klassisk lutherdom, eftersom man där betonade ”tron allena” men lika starkt betonade, att denna tro förutsatte och byggde på ett försanthållande av Skriftens ord.

Låt oss höra, vad Matthias Hafenreffer säger i det kompendium, som lästes i alla skolor i Sverige som lärobok i teologi under hela 1600-talet och nu är tillgängligt på nytt både på latin och svenska.

Han säger, att utkorelsen av människan förutsätter tre ting, först Guds barmhärtighet och kärlek till människan, för det andra Kristi fullkomliga förtjänst.

Vad är då det tredje? Det är tron. Och vad är tron? Den är inte bara en historisk kunskap om det gudomliga ordet eller ett instämmande däri utan också en viss och personlig förtröstan på Kristus, vilken upptändes i våra hjärtan genom nådens löften och bekräftas genom den helige Ande och sakramentens bruk.

Man skiljer sålunda mellan den historiska och den frälsande tron. Den historiska tron är kunskapen om Skriftens ord och instämmande i deras sanning. Men denna tro är inte tillräcklig. Den kan finnas också hos hycklare eller t.o.m. hos demonerna, vilka ”tror att Gud är till och bävar” (Jak 2:19).

Men till den frälsande tron erfordras också den historiska trons kunskap och instämmande i den. ”Maxime requiritur” heter det. Det erfordras i högsta grad.

Den frälsande tron har sålunda sitt fundament i Skriftens ord. Den är inte människans verk utan en Guds gåva, som skänkes genom Ordets skapande kraft och bekräftas genom Anden i de troendes

hjärtan. Det är en tro på Kristus. Han ensam är Frälsare, i enlighet med ordet ”Jag är vägen, sanningen och livet. Ingen kommer till Fadern utom genom mig” (Joh 14:6).

Därtill kommer att det är en personlig tro, en ”singularis fiducia”. Det är inte en tro på allmänna sanningar, såsom att Gud är barmhärtig och att Kristus är försoningen för världens synder, utan ”varje kristen tillämpar allt detta på sig själv som individ”, så som det heter i Gal 2:20: ”Nu lever inte längre jag själv, utan det är Kristus som lever i mig” --- Kristus har älskat mig och utgivit sig själv för mig”.

En slutsats blir, att ”tron alltid står i relation till Guds ord”. ”Tron kommer av hörande, men hörandet av Guds ord” (Rom 10:17). ”Fides ex auditu” (Det står ”hörande”, medan nutida översättningar har ”förkunnelse” eller ”predikan”).

Så långt Hafenreffer. Är det inte kristallklart? Så att här kunde föreläsningen avslutas och Hafenreffer få både första och sista ordet?

Jo, om det inte vore så, att i dag, 400 år senare, möter andra förutsättningar, så att åtskilligt måste förklaras som då var självklart.

Vad som då var självklar förutsättning för alla som hörde till en kristen tradition är i våra dagar omstritt, förnekad, förvanskat till oigenkännlighet.

Den avgörande frågan gäller kunskapen men därmed också indirekt tron.

Fides historica betydde dåförtiden, att Skriftens ord gällde som historisk sanning, inte bara ord om religiösa idéer utan ord om en uppenbarad verklighet i vår, i mänsklighetens historia. Därmed

är det fråga om en verklighet före, bortom och oberoende av vår erfarenhet, vårt medvetande och vår begreppsbildning, tillgänglig för oss via språket i Skriften, i förkunnelsen. Det är m.a.o. genom hörseln och synen vi uppfattar denna verklighet, liksom vi genom de fem sinnena uppfattar verkligheten omkring oss.

Sådan är den världsbild och kunskapsuppfattning, som var den gängse förutsättningen fram till modern tid. Det var två faktorer, som ifrågasatte denna enkla realism, som ofta föraktades som barnsligt bondförnuft.

Den ena faktorn var den idealistiska kunskapsteorin, som utvecklades av Kant och hans efterföljare, och därför ofta kallas den tyska idealismen. Den kan definieras ungefär på följande sätt: ”Det enda vi har kunskap om är våra egna mentala upplevelser, som finns i vårt medvetande. Vår kunskap kommer alltså inte från någon materiell yttervärld, som skulle existera utanför och oberoende av vårt medvetande utan skapas av detta medvetande”.

Det var detta som Kant kallade en kopernikansk omvändning, dvs. att kunskapen skapas av vårt intellekt, inte genom de fem sinnenas vittnesbörd. Det är en ståndpunkt som numera har övergivits inom naturvetenskapen. Den motsvarar inte heller vår vardagliga upplevelse av omvärlden.

Överfört på religionens område och på innehållet i den kristna tron betydde detta synsätt, att alltsammans tänktes som tankar och föreställningar i vårt medvetande. Där bildade religionen ett eget område. Att antaga att den hade en motsvarighet i en yttre av oss oberoende verklighet ansågs som metafysik och något som man i vetenskapen måste bortse ifrån. På detta sätt levde den tyska idealismens ideologi kvar i teologin, även när den övergivits i andra vetenskaper. Den blev i själva verket så dominerande att nästan ingen ifrågasatte dess grundidéer. En följd därav blev, att den kristna trons innehåll inte legitimerades genom Skriftens ord, utan att tron som inre upplevelse framställdes som kunskapsgrund i teologin.

Den andra faktorn, som ifrågasatte den historiska tron i dess ursprungliga form var den historisk-kritiska bibelforskningen. Om de bibliska texterna utsattes för en nutida historisk kritik, var det mycket som man inte kunde tillskriva historisk tillförlitlighet. Denna negativa kritik, som ibland kunde leda till att man ifrågasatte även evangeliernas och överhuvud Nya testamentets trovärdighet, var vanlig även inom vetenskaplig teologi ända fram till andra världskrigets slut, dvs. till 1940- eller 50-talet.

Var det rimligt, att den kristna tron grundades på något som inte var historiskt tillförlitligt? Det var

onekligen ett problem. Men man sökte undkomma det på olika sätt. Gustaf Aulén skrev i ett brev 1921 till min far: ”Du ställer frågan om kristendom och historia. Den har varit en skärseld för oss yngre teologer, och jag kan inte ge något kortfattat och enkelt svar”.

Ett svar var det som mötte hos Rudolf Bultmann, att de bibliska berättelserna inte avser att framställa historiska fakta utan gäller en annan verklighet, den som gäller människans existens, utsagor om vår livsinställning eller livstolkning. Det kunde finnas en meningsfull innebörd i texterna, även om de inte var historiskt tillförlitliga.

Anders Nygren formulerade i sin religionsfilosofi en annan lösning av detta problem. Han menade, att religionen bildade ett nödvändigt område inom den mänskliga erfarenheten. Den följde sina egna lagar och var inte beroende av historiska fakta. Den kristna trons utsagor legitimerades inte genom den bibliska uppenbarelse utan genom deras sammanhang med den inre religiösa upplevelsen, med den kristna trons centrum.

Situationen i fråga om den historisk-kritiska bibelforskningen ändrades radikalt från och med mitten av 1900-talet. Framstående forskare kom fram till att uppfattning om historisk tid och historiska fakta var en ofrånkomlig förutsättning för den kristna tron. De texter, som talar om Kristus, hans liv och död och uppståndelse, var inte bara till sin karaktär historiska vittnesbörd utan även utifrån historisk-kritisk bedömning trovärdiga. Oscar Cullmann med sitt arbete ”Christus und die Zeit” 1946 var här en föregångare, men också många andra nytestamentliga forskare har numera betonat den historiska trovärdigheten.

Annorlunda ligger det till i den allmänna meningen, i den mediala kulturen, som möter i radio, tidningar, TV och framför allt i de ofta förekommande kommentarerna, när teologiska frågor kommer upp på Internet. Där lever den gamla inställningen kvar, att den kristna tron är inbillad upplevelse, rester av en föråldrad världsuppfattning, som bygger på legender och myter från tusentals år gamla skrifter.

Detta är välbekant, eftersom det är en del av mediakulturen. Men det borde tas på större allvar och från kyrkans sida leda till slutsatsen, att om man vill undervisa om kristen tro, måste man börja från ingenting, från okunskap eller förakt eller motstånd mot kristendomens budskap, liksom Martin Luther när han skrev den lilla katekesen för sådana som ingenting visste om evangeliet eller kristendomens elementa.

Vi vänder tillbaka till den första frågan, hur den idealistiska kunskapsteorin utövat ett dominerande inflytande i teologin. Det betyder – enkelt uttryckt –, att man anser religionen med dess trosföreställningar vara något som finns inom det mänskliga medvetandet. Den är – med Anders Nygrens nyss angivna formulering – ett ”område inom vår erfarenhet”.

Naturligtvis förhåller det sig så. Men den avgörande frågan är om religionen, den kristna tron, samtidigt refererar till en verklighet före oss, oberoende av oss, eller icke. Denna fråga undvikes eller besvaras nekande av dem som utgår från en idealistisk kunskapsteori. Att tala om en verklighet utanför och oberoende av vårt medvetande är metafysik och avvisas därmed som ovetenskapligt, en ren begrepps-diktning, som måste hållas borta från vetenskapen.

Om nu religionen eller den kristna tron inte refererar till en objektiv verklighet, blir då inte följden just det som många i nutiden föreställer sig, att den är en ren fantasiprodukt?

Anders Nygren ställer frågan i en tidig skrift från 1920-talet: ”Är religionen enbart något subjektivt, och saknar då teologin vetenskaplig objektivitet?” Märkvärdigt nog bejakar han försatsen: ”Religionen är något subjektivt”. Men den saknar inte fördenskull vetenskaplig objektivitet. Den religiösa erfarenheten är något allmängiltigt, liksom t.ex. moralens bud. Men den legitimerar sina utsagor – jag citerar – ”helt enkelt medelst det nödvändiga sammanhang vari de stå till den kristna värdeupplevelsens centrum”

Vad blir konsekvensen av detta? Synbarligen att det är den kristna tron som upplevelse i de troendes medvetande, som legitimerar de kristna trosutsagorna, inte uppenbarelsen i Bibeln, inte trosbekännelsen eller trosregeln, inte de historiska fakta, som de bibliska texterna beskriver. Jag nämnde nyss, att just historien på den tiden betraktades som ett problem i teologin. Den idealistiska kunskapsuppfattningen blir en utväg att komma bort ifrån problemet. Men en bedräglig sådan.

Om trosutsagorna legitimeras genom trosupplevelserna i medvetandet, förbises att uppenbarelsen i Skriften förmedlar sådant som går utöver allt förnuft och aldrig har uppstått eller kunnat uppstå i människans religiösa medvetande. Samvetet kan ge oss insikt om vad som är innebörden i lagen, sådan den möter i Guds bud. Men innehållet i den andra trosartikeln, inkarnationen, Kristus som Guds Son, försoningen, Kristi återkomst till domen – det är alltsammans sådant som inte framgår av människors religiösa medvetande. Det kan därför

inte heller legitimeras på något annat sätt än genom Skriftens ord.

Det betyder att den kristna tron förutsätter ett försanthållande av Skriftens ord och bygger på detta ord som sin grund och förutsättning. Det i sin tur förutsätter en realistisk kunskapsuppfattning – i teologin liksom i naturvetenskapen – dvs. att trosutsagorna inte bara utsäger något om våra föreställningar utan också refererar till en objektiv, av oss oberoende verklighet.

Det var inte bara i gårdagens teologi, t.ex. i lunda-teologin, som den idealistiska kunskapsteorin hade sin numera omstridda funktion i den akademiska teologin. Samma problem har återkommit i våra dagar, ehuru under andra former.

Från omkring 1980 inleddes i engelsk och amerikansk teologi en omfattande *diskussion om "realism contra icke-realism" i religionen*. Uttrycket ”icke-realism” (non-realism) präglades som ersättning för ”idealism” men med ungefär samma innebörd: religionen är helt och hållet en företeelse i medvetandet och har ingen referens till en objektiv, självständig verklighet, något som realismen håller fast vid.

Ett fundamentalt misstag i denna diskussion är att man betraktar religion som en enhetlig företeelse. Man förbiser, att svaret på frågan om realismen kan vara annorlunda i kristendomen än i andra religioner. Företrädare för icke-realismen hänvisar f.ö. gärna till buddhismen som ett tydligt exempel på denna ståndpunkt, liksom man hänvisar till filosofen Ludwig Feuerbach, som menade att religiös tro var resultatet av ett önsketänkande, som gick ut på att projicera det högsta mänskliga på något gudomligt. Hänvisningen till buddhismen är säkert träffande. Den buddhistiska meditationen rör sig helt inom den egna, inre erfarenheten.

Jag har lärt mig mycket av en japansk teolog. Han är lutherforskare och var professor vid universitetet i Sendai, bl.a. med uppgift att undervisa buddhister om kristendomen. Han berättade, att en elev en gång kom fram till honom efter en föreläsning och sade: ”Nu förstår jag vad som är skillnaden mellan kristendomen och de andra religionerna. I kristendomen är allting relaterat till verkligheten.”

Det kan belysa, att svaret på frågan om realismen – icke realismen är ett annat i kristendomen än t.ex. i buddhismen.

En instruktiv framställning av den nämnda debatten bland engelska och amerikanska teologer är Colin Crowder, *God and Reality. Essays on Christian Non-Realism*, London 1997. Uppsatserna företräder båda riktningarna, men huvudvikten faller på

icke-realismen. Samma diskussion har tagits upp av svenska religionsfilosofer.

Colin Crowders bok är försedd med ett företal av ingen mindre än Rowan Williams, numera ärkebiskop av Canterbury. Man blir överraskad av att finna honom i detta sammanhang. Den som skriver ett företal brukar vara gynnsamt inställd till den bok han får äran att inleda.

Men hans slutord är beaktansvärda. I den viktiga frågan om vad religiöst språk innebär har vi frihet att hårt ansätta varandra (to question each other hard). Men för egen del kan han inte finna, att icke-realismen kan vara förenlig med den kristna tron.

Innehållet i den kristna tron är inte något som kommer till stånd i vårt eget medvetande från ingestans som en privat ingivelse. Det är en insikt, som kommer oss till del via språket. Ursprungligen var det något som människor såg eller hörde. ”Herrens mun har talat” genom profeterna (Jes 58:14). Ofta betonas seendet som en förutsättning för tron. Apostlarna var *åsyna* vittnen. Särskilt i Johannesevangeliet finns många exempel. När Johannes kommer till den öppna graven på påskdagen, heter det: ”Han såg och trodde” (Joh 20:8; jfr Joh 1:14; 3:3; 6:46; 12:45; 20:14). Och i 1 Joh 1:1 heter det: ”Det som var till från begynnelsen, det som vi har hört, det vi har sett med egna ögon, det vi har skådat och tagit på med våra händer, det är vårt ärende: livets ord --- det förkunnar vi för er, för att ni skall ha gemenskap med oss”.

Johann Georg Hamann (1730 – 1788), den framstående Kant-kritikern, har gjort det märkliga uttalandet, att ”inte bara förnuftets stora varuhus utan även trons skattkammare bygger på de fem sinnena, som vi har gemensamma med djuren”. Han har säkert rätt. Det är genom det vi ser och hör, som trons skattkammare öppnas för oss.

Samtidigt är denna kunskap något som går utöver allt förnuft. Paulus går så långt att han kallar den en Guds dårskap, som går emot all mänsklig visdom (1 Kor 1 och 2). Det visar sig framför allt, om vi går vidare, från den historiska tron, försanthållandet, till tron som ett tillägnande av budskapet. Paulus formulerar det så, att ”det behagade Gud,

att genom den dårskap han lät predikas frälsa dem som tror” (1 Kor 1: 21). Det är predikan om Kristi kors, en dårskap för hedningarna men tillika en ”Guds kraft till frälsning för var och en som tror” (Rom 1:16).

Denna tro beskrives på många olika sätt, inte bara som tillit eller förtröstan.

Den är omvändelse. Jesus börjar sin förkunnelse av evangelium med ordet ”Omvänd er och tro evangelium” (Mark 1:15). Omvändelse är inte bara den första begynnelsen utan ett skeende, som ständigt förnyas genom hela livet.

Tro beskrives även som pånyttfödelse, ett verk av Anden, ett skeende, som är på en gång fördolt och uppenbart, inte något som står i en människas egen makt att åstadkomma. Som vinden, som vi hör och förnimmer, men vi vet inte varifrån den kommer (Joh 3:8).

Tron är först och sist tillit och förtröstan, en insikt om att försoningen gäller mig som person. Den är munnens bekännelse men samtidigt något fördolt i personlighetens innersta. Kristus bor genom tron i själens mörker, som Martin Luther uttrycker det, dvs. i det som är fördolt för våra blickar och för vårt ytliga medvetande om oss själva.

Tron kan vara svag och begynnande, snarast ett sökande, som en ”rykande veke”, för att använda en biblisk bild (Matt 12:20). Men den kan också växa till en fast förvisning, förankrad i den verklighet som är Gud själv ”min klippa, till vilken jag tager min tillflykt”, som det heter i det kända psaltarordet (18:2). Det är det stället, som börjar med orden: ”Hjärtligen kär har jag dig, Herre, min starkhet.” Tydligare kan det inte sägas, att övergången från kunskap till tro är en övergång från ett försanthållande av en objektiv verklighet till en kärlekens gemenskap på ett personligt plan.

Men de båda, tron och kunskapen, kan inte skiljas från varandra. På alla de stadier av tro, som nu har beskrivits, är försanthållandet av Skriftens ord den givna förutsättningen och visshetsgrunden. ”Maxime requiritur”, ett sådant försanthållande erfordras i högsta grad, som det hette i den text vi begynte med.

Bilden är hämtad från tapeten i kristallsalen, på L M Engströms gymnasium. Tapeten är tryckt på 1820-talet och föreställer James Cook på Hawaii.

Kurslitteraturen som utmaning

Kurslitteraturen på en akademisk institution är, naturligt nog, ofta en utmaning. Den är en utmaning för studenterna som normalt sett ska redovisa den i form av en tentamen, papers o sv. För läraren är det utmanande att undervisa om samma texter, så att studenterna förstår dem, inspireras av dem men också kan bedöma deras förtjänster och brister.

För min del har detta aktualiserats på ett särskilt sätt under den gångna terminen i den kurs som har en knastertorr beteckning, *KM 23*, och en mer spännande: *Missionshistoria*.

Några av böckerna är mer traditionella och har ett antal år på nacken. (För info om kursen, se internet: http://ffg.se/images/stories/pdf/kursplaner/Kursplan_KM23.pdf.) Men två av dem har på ett särskilt sätt känts som en utmaning för mig, men de borde också vara det för kristenheten i Sverige i stort, både för liberala teologer och oss bibelkonservativa.

Den brittiske forskaren Brian Stanley publicerade 1990 boken *The Bible and the Flag. Protestant mission and British imperialism in the nineteenth and twentieth century* (Bibeln och flaggan. Protestantisk mission och brittisk imperialism under 1800- och 1900-talet). Ett tiotal år senare, 2001, gav han ut boken *Christian Missions and the Enlightenment* (Den kristna missionen och upplysningen) där han själv skrivit två av nio uppsatser.

I mina undervisningsförberedelser har jag blivit inspirerad, och provocerad, på ett sätt som inte tillhör vanligheterna. Låt mig ge tre exempel.

Missionsväckelsen – dess beroende av upplysningsfilosofin

Stanleys bok om *kristen mission och upplysningen*, baseras på ett anmärkningsvärt påstående: De stora missionsatsningar, framför allt i protestantiska kyrkor, som började på 1790-talet och pågick långt in på 1900-talet, har ett nära samband med upplysnings-tänkandet i Europa.

Detta påstående är överraskande. De flesta upplysningsfilosofer var ju kritiska mot kristendomen och dess dogmer, medan missionärerna överlag var brinnande kristna som var kritiska mot upplysningsfilosofin. Hur kunde två så oförenliga tankesystem förenas?

Det som Stanley med flera lyckas visa – med hjälp av exempel från Europa, Afrika, Indien och Stilla havet – är att sambandet är tydligt. Det märks t ex i den ständigt återkommande diskussionen: Ska missionärerna direkt börja med ren evangelisation, eller är det nödvändigt att ”civilisera” människor först (t ex genom läsundervisning), för att senare påbörja en kristnandeprocess?

Han visar även att det fanns tydliga influenser från upplysningstänkandet hos både missionärerna på fältet och missionsideologerna på hemmaplan: Man menade t ex att den västerländska civilisationen var överlägsen den kultur man mötte på missionsfältet och skulle fungera ”befriande” – att *rationell* kunskap också skulle leda till en *andlig* utveckling – att det kristna budskapet primärt riktades till individer och inte stammar, folk, nationer (Stanley 2001:8).

Min följdfråga till Stanleys bok blir bl a: Om dåtidens

I mina undervisningsförberedelser har jag blivit inspirerad, och provocerad, på ett sätt som inte tillhör vanligheterna.

missionsledare var så präglade av upplysningstänkandet, som de ändå var synnerligen kritiska mot – hur är det då med oss? Vilka av nutidens modetankar är vi, som vill vara bibelkonservativa kristna, influerade av, utan att vi märker det?!

Missionen och kulturen

Ett annat intressant perspektiv, som tas upp i båda böckerna, gäller relationen mellan mission och kultur. Notera att det handlar både om den kultur som missionärerna hade med sig i sitt eget bagage (ofta underförstått!) resp. den kultur de mötte.

I västvärlden idag ”vet” man, att många missionärer begått ett antal kulturella övergrepp när de kommit in i andra miljöer. Detta har säkerligen skett i många sammanhang, men Stanley ”problematiserar” denna uppfattning som idag förefaller så självklara.

Det brittiska ostindiska kompaniet, som styrde Indien under ett sekel, från ca 1757 till 1857, försökte inta en ”neutral” linje gentemot indiska traditioner. I själva verket var man restriktiv mot kristen mission samtidigt som man understödde tusentals hinduiska tempel och muslimska moskéer genom att ta upp ”tempelskatt” till dem. Enbart i Bombay-området finansierade man 26 589 tempel! (Stanley 1990:101). Däremot rörde man inte ett finger för att förhindra änkebränning, *sati*. (Ceremonin innebar att samtidigt som den döde mannen brändes på ett likbål, brändes också hans levande änka eller änkor, mer eller mindre frivilligt, på samma bål.) Enligt William Carey genomfördes år 1803 inte mindre än 438 *satis* – inte i Indien, utan enbart i närheten av en enda stad, Calcutta.

Ostindiska kompaniet, som styrdes av finansintressen, ville alltså inte ”gunga i båten”, men de kristna missionärerna i Indien var så upprörda över denna och liknande religiösa ceremonier, att de drev det brittiska parlamentet att genom lagstiftning förbjuda *sati*, något som skedde 1829–30. Notera: De kristna som bekämpade *sati* var delvis samma individer och religiösa organisationer som ungefär samtidigt förmådde det brittiska parlamentet att förbjuda slaveriet.

Då blir en följdfråga: I vad mån lyckas vi, dagens kristna, att fungera som en kulturell motrörelse i ett samhälle som präglas av så många destruktiva krafter?

När rätt blir fel och fel blir rätt

I slutet av boken om det brittiska imperiet kommer Stanley in på en fråga, som spelat en viktig roll i kenyansk kyrkohistoria, konflikterna kring ”kvinnligen omskärelse” (numera används mest uttrycket ”kvinnligen könsstympning”, på engelska *Female Genital Mutilation*, FGM).

De allra flesta missionärer som arbetat i Kenya har reagerat, ofta kraftfullt, mot denna praxis, som tillämpats i 39 av landets 42 stammar. Kritiken var som starkast ca 1920–30 och verbaliserades bl a av ett antal missionsläkare. Inte minst i samband med förlossningsvården fick de en skrämmande inblick i problematiken. Några missionärer reagerade så kraftfullt över kvinnlig omskärelse, att de föräldrar som lät sina döttrar (ofta i åldern 10–14 år) genomgå denna uteslöts ur församlingsgemenskapen. Konflikten blev så skarp, att ett antal lokala församlingar i Kenya splittrades genom denna fråga (Stanley 1990:151 ff).

Bland *missionärerna* i Kenya har inställningen fram till idag varit nästan unison: FGM är en barbarisk sed, som borde förbjudas. Inställningen bland landets *kristna* är däremot, fortfarande, mycket kluven. Den kenyanska *staten* försökte länge nonchalera problematiken; till saken hör att landets förste president, Jomo Kenyatta (president 1964–1978), i sin bok *Facing Mt. Kenya* (första gången utgiven 1938) hade ett glödande försvar för kvinnlig omskärelse, där han kritiserade missionärerna i skarpa ordalag. I dagens Kenya tonas Kenyattas inställning ner, medan nationen gång på gång försöker stoppa FGM med hjälp av lagstiftning.

I årtionden framstod Kenya-missionärerna som ”rigida” i sin kritik mot kvinnlig omskärelse. I dag är dock läget annorlunda. Sedan ett par årtionden försöker bl a FN förbjuda FGM i hela världen. I kampen mot könsstympning är det däremot sällan som man lyfter fram, att en av de allra första grupper i världen som systematiskt angrep FGM var ett antal missionärer, som då mötte mer kritik än förståelse för sitt agerande.

Utifrån detta kan man reflektera över ett viktigt faktum: Den som av sin samtid klandras för att ha fel, eller för att stå för en förlegad eller mossig etik, visar sig kanske i historiens ljus ha rätt, medan den som av många uppfattas ha rätt eller stå för sunda värderingar, av eftervärlden kan bli föremål för en skoningslös kritik.

Att nutiden gjort en total omvärdering av det mesta som Hitler och Stalin stod för är välkänt. Men då kan man fråga sig: Finns det några värderingar och ställningstaganden, som är självklara för oss i dagens samhälle, men där framtidens kristna och forskare kommer att säga: Hur kunde de bara acceptera detta? Hur kunde de med att bara tiga? Alternativt: Varför lyssnade ingen på dem som reagerade, på dem som hade modet att sjunga ut?!

De historiska vetenskaperna, däribland kyrko- och missionshistoria, kan vara mycket utmanande!

Rune Imberg
Forskningschef, lektor

Kurs i troslära och bibelkunskap

Vårterminen 2011

Tema: Under läsåret går vi igenom trosbekännelsen som en grundkurs i troslära. Hösten ägnades åt 1:a trosartikeln, om Fadern och skapelsen. Under vårterminen planeras en genomgång av trosbekännelsen 2:a och 3:e artikel.

Lärare: Bengt Birgersson (BB), Johannes Hellberg (JH), Rune Imberg (RI), Daniel Johansson (DJ), Torbjörn Johansson (TJ), Timo Laato (TL)

Tid: Lördagar 10.00 –12.30

Plats: FFG:s föreläsningssal, Södra vägen 61

Datum:

”Vi tror och på Jesus Kristus”

29/1 Om Kristi person TJ

19/2 Om Kristi verk I: Under, undervisning DJ

12/3 Om Kristi verk II: Död och uppstånden RI

”Vi tror och på den helige Ande”

2/4 Om Anden JH

7/5 Om Andens verk I: kyrkan TL

21/5 Om Andens verk II: syndernas förlåtelse och ett evigt liv BB

Med reservation för ändringar. Dessa meddelas till dem som anmält sig till kursen. Kursanmälan sker i samband med föreläsningen den 29 januari.

Välkomna!

Nu är det ebb i kassan!

När vi nu summerar höstterminen 2010 kan vi konstatera att vi aldrig tidigare haft så många undervisningstimmar på Församlingsfakulteten. Vi har studenter i TU 1 och i TU 3 med tre olika inriktningar och vi har Bibel-skolan. Vi gläds över att ha mycket att göra och ber till Gud att han ska välsigna det vi gör så att det blir till välsignelse. Vi ber i våra andakter också för er som följer med i vårt arbete genom Hälsning. Vi ber att Gud ska välsigna er och ge er ut-hållighet och glädje i förbönen och stödet. Vi summerar också den första halvan av läsåret i ekonomiska termer och då har vi anledning att bli bekymrade. Vi har t.o.m. den 31 december fått ungefär *hälften* av vad vi behöver för den perioden. Det betyder att vi behöver samla in dubbelt så mycket under varje månad hela varen. Är du med och antar utmaningen? Låt oss hjälpas åt. Om varje läsare av Hälsning bidrog med 100:- per månad skulle vi klara det. Det är ingen större summa för de flesta av oss. Jag önskar att du tar med oss och vår situation i dina böner. Gud har ju lovat att höra våra böner och ge oss det vi behöver. Låt oss be tillsammans och var och en i sin kammare.

Må Gud välsigna er alla!

Johannes Hellberg
rektor

Nya kontonummer

Vi har nu öppnat ett nytt plusgiro-konto och ett nytt bankgirokonto i Församlingsfakultetens namn. Nu kommer det synas direkt att gåvan går till Församlingsfakulteten t.ex. vid internetbetalning.

Det gamla plusgironumret kommer att fungera tillsvidare parallellt med de nya. pg: 6 40 60-7 bg: 622-5387

Invigning av nya lokaler i samband med Fakultetens dag

Välkomna **26 mars** till en dag på Församlingsfakulteten med inblickar i verksamheten.

13.30 Välkomstord

Bibelförklaring Ps 84, rektor Johannes Hellberg

14.30 Miniseminarier

15.00 kaffeservering

15.45 Miniserminarier

16.15 Föreläsning: ”Namnet över alla namn” doktorand Daniel Johansson

17.00 Avslutning med kollekt till Församlingsfakulteten

Miniseminiarierna äger rum i olika lokaler som på olika sätt ger inblick i Församlingsfakultetens vardag, andaktsliv och undervisning, både vad gäller Bibelskola Göteborg och Teologisk utbildning för kyrka och samhälle. Medverkande vid dessa är lärare och studenter.

Varmt välkomna!

Nya takter på Bibelskola Göteborg

Det har blivit dags att inbjuda till ännu ett läsår på bibelskolan. Den som är intresserad kan anmäla sig via hemsidan, dock senast 12 april. Några korta fakta som kanske kan väcka *Ditt* intresse:

- Inriktningen på undervisning och andaktsliv är anpassad för kvinnor och män i alla åldrar: nyexaminerade gymnasiestudenter, medelålders människor, och pensionärer med längtan efter mera kunskaper i kristen tro finner varandra på Bibelskola Göteborg. Ett uttryck för den generationsöverskridande mångfalden i Kristi kyrka!
- Bibelskolan räknas som en *folkhögskolekurs* med rätt till studiestöd från CSN.
- Möjligheten till *halvtidsstudier* underlättar för den som skulle behöva arbeta på deltid.
- Bibelskolan har inget eget internat. Det kan för somliga vara en fördel att *inte* behöva bo på internat! Det är svårt att hitta boende i Göteborg, men vårt samarbete med Markusstiftelsens studentboende gör att bibelskolelever har "första tjing" på lägenhet.
- Sist, men inte minst, utan viktigast: *Jesus Kristus i centrum!* I kurserna om Bibeln visar det sig att Bibeln handlar om *Kristus*. I kursen om bön och gudstjänst visar det sig att kristet gudstjänst- och böneliv bygger på vad *Kristus* sagt, gjort, och bett. I kursen "Guds plan för mitt liv" visar det sig att en kristen är skapad *i Kristus* till goda gärningar som Gud har förberett (Ef 2:10). *Kristus* ger glädje och frimodighet till uppgifter och ansvar i hem, samhälle, och församling. Och när vi under våren 2012 reser till Israel får vi rent fysiskt vandra i *Kristi* fotspår, till uppmuntran att också andligen vandra i Hans fotspår.

Välkommen att vara med när vi drar igång 22 augusti 2011!
Anmäl dig *snarast* via hemsidan (www.bibelskolagoteborg.se).

Jakob Appell
studierektor

Lärjungaskolan inne på sitt tolfte år!

Redan hösten 1999 arrangerades för första gången Lärjungaskolan på FFG med syfte att ge fördjupningsundervisning åt unga vuxna i Göteborgstrakten. Tolv år senare inbjuder FFG, tillsammans med Kyrkliga Förbundets Unga, till ännu en lärjungaskola. En avsevärd utveckling sedan 1999 är möjligheten att följa lärjungaskolan på *distans* då undervisningen

direktsänds på Internet. Under våren följer du föreläsningarna, med temat "Slutet är nära" (om eskatologin), på tisdagskvällar jämna veckor kl. 18.30. Du gör det på FFG eller framför en dator med internetuppkoppling! Utförligt program och instruktioner för webb-tv finner du på vår hemsida: www.ffg.se.

